

במוקד: השפעת הסיוע הכלכלי והאשראי על קבוצות חלשות בשטחים הכבושים

הערכה חדשה מטעם תוכנית המזון העולמית (WFP)¹ מספקת מידע חדש וחשוב על האופן בו סיוע המזון משפיע על משקי הבית הפלסטיניים.

1. הערכת מצבם של 1,199 משקי בית הנהנים מההטבה מצביעה על התפקיד המכריע שממלאים משלוחי המזון (החל מחבילות מזון לסיוע המחולקות על ידי סוכנויות הומניטריות ועד לחבילות שי המכילות מזון ממשפחה וחברים) ומזון הנקנה באשראי. על פי ההערכה, 58% מסך כל הוצאות הכספים במזומן של מוטבי תוכנית המזון העולמית (WFP) הן על אוכלי יחד עם זאת, שקלול הממצא תוך חישוב הערך של העזרה בשווי האשראי מוריד את השיעור ל-38%.

2. ממצאים אלה מצביעים על כך שמשלוחי מזון (כולל סיוע במזון) ואשראי הם בעלי השפעה חיובית על כלכלת משק הבית ועל הקצאת משאביו. ניתוח הממצאים מראה כי משקי בית המפחיתים את הוצאותיהם על מזון מגדילים את הוצאותיהם על פריטים שאינם מזון. סיוע במזון מאפשר להם להקצות יותר כסף לבריאות ולחינוך.

3. ההערכה שבוצעה מחדדת את המידע הקיים על מאפייני קבוצות חלשות הזוכות לסיוע. ההערכה מראה כי בקרב קבוצת העניים הכרוניים, הנטייה להיות עניים, תלויים בעזרת הזולת וללא יכולת להפוך לעצמאיים נובעת משכיחותן של מחלות כרוניות (63%), מהעדר כישורים ומשיעורים גבוהים של נכות. עם זאת, במהלך השנים, שכללו חברי קבוצת העניים הכרוניים לדרגת אומנות את יכולת ההישרדות על המינימום ההכרחי. אסטרטגיות ההישרדות שלהם מבוססות על האספקה הקבועה של סיוע – כולל שירותי בריאות וחינוך מסובסדים, מזון, מענקים כספיים ואספקת מוצרים ביתיים החל מכלי מטבח ועד שמיכות. כתוצאה מהסיוע וחוסר יכולתם לעבוד, עיקר הוצאותיהם הכספיות הן על מזון.

4. בניגוד לעניים הכרוניים, העניים החדשים שואפים לחזור להיות פרודוקטיביים ואולם, הם אינם מקבלים שירותים מסובסדים וכתוצאה מכך הם נאלצים להקצות חלק נכבד יותר ממשאביהם לפריטים שאינם מזון דוגמת כלי עבודה, חומרי דישון, זרעים, חינוך ובריאות. בעוד שהסיוע עוזר לעניים הכרוניים לשמר את יכולת השרידה שלהם, הוא חשוב לעניים החדשים משום שהוא מאפשר להם להיבנות על יכולותיהם הפרודוקטיביות ולהשקיע בחינוכם ובבריאותם של בני הבית. העניים החדשים עושים שימוש באשראי ובמגוון אסטרטגיות התמודדות אחרות במאמץ להמשיך ולהיות יצרניים אך בתוך כך, הם מהמרים על יכולתם להחזיק מעמד לאורך זמן.²

טבלה 1: התפלגות משקי בית עניים על פי מקור ההכנסה העיקרי

עניים חדשים	עניים כרוניים	גדה מערבית
7.1%	56.4%	סיוע עזרה
76%	37.3%	עבודה ויזמות
26%	66.7%	סיוע ועזרה
70.8%	31.1%	עבודה ויזמות

5. משלוחי מזון ואשראי ממלאים תפקיד מרכזי בהקטנת מימדי עוני המזון.³ הסבירות כי משקי בית אשר קיבלו משלוחי מזון ימצאו במצב של עוני מזון נמצאה נמוכה יותר. משלוחי מזון והשימוש באשראי הפחיתו את שיעור המוטבים של WFP החיים במצב של עוני מזון ב-25%. האשראי, ובמידה פחותה גם משלוחי המזון, אפשרו למשקי בית להשקיע בעתידם ולחזק את מעמדם.

6. ההערכה של WFP מדגישה, זו הפעם הראשונה, את המידה בה מפחית האשראי את העוני. בהערכה נמצא כי 60% ממשקי הבית המוטבים השתמשו בהלוואות כספיות או באשראי במהלך החודש שעבר. נמצא גם כי הסתמכות על אשראי בולטת במיוחד בקרב העניים החדשים.

7. אשראי ממלא תפקיד מכריע במשקי הבית של העניים החדשים בגדה המערבית. עבור משקי בית אלה, האשראי ממלא תפקיד גדול יותר אפילו מאשר הסיוע. 19% בממוצע מאספקת המזון של המוטבים מתקבלת למעשה בשווה ערך בעוד ש-44% נרכש באשראי.⁴ משקי בית אלה של העניים החדשים בגדה המערבית, אשר זכו בתקופת ההערכה בסיוע מופחת, נאלצו לפיכך להסתמך יותר על אשראי לרכישת מזון.⁵

טבלה 2: השווי הממוצע של הסיוע והעזרה לנפש לחודש (ש"ח)

עניים כרוניים	עניים חדשים	גדה מערבית
49.4	24.37	רצועת עזה
99.1	40.66	

טבלה 3: אחוז משקי הבית העניים הקונים מזון באשראי מחצית מהזמן ויותר

עניים כרוניים	עניים חדשים	גדה מערבית
53.2%	64.6%	רצועת עזה
37%	44.5%	

8. בעוד שכלל משקי הבית העניים חשופים לזעזועים – החל מגדר ההפרדה והגבלות גישה לאדמות, לשווקים ולעבודה וכלה במחלות ובאי סדירות גשמים – הרי שמשקי בית של עניים חדשים פגיעים יותר, בשל הסיכונים שהם נוטלים. הם רגישים ופגיעים יותר לזעזועים הקשורים לסכסוך ולזעזועים הנבעים מסיבות טבעיות – כגון בצורת, מפגעי מזיקים הפוגעים ביבול ומחלות של חיות משק – משום שאסטרטגיות ההתמודדות שלהם כוללות נטילה של יותר סיכונים והסתמכות יתרה על אשראי, כדי לשמור על פרודוקטיביות.

II. דו"חות הומניטריים חדשים

1. הלשכה הפלסטינית המרכזית לסטטיסטיקה (PCBS): הממצאים העיקריים של סקר 2004 בעניין הוצאות וצריכה במשקי הבית הפלסטיניים

בשנת 2004 פחתה ההוצאה החודשית של משקי הבית ב-2.2% בהשוואה לשנת 1998, בעוד שהוצאות משקי הבית על מזון פחתו ב-12.3%, כך עולה מנתוני הלשכה הפלסטינית המרכזית לסטטיסטיקה (PCBS). אם לוקחים בחשבון את עליית המחירים באותה תקופה (20.5%), הרי שההוצאה הכללית פחתה ב-27%, בעוד שההוצאות עבור מזון פחתו ב-28%. התוצאות הצביעו על העובדה שחלקן של ההוצאות עבור מזון מתוך כלל ההוצאות עמד על 36.0%: 35.5% בגדה המערבית ו-37.0% ברצועת עזה.

למידע נוסף, אנא פנו לאתר האינטרנט בכתובת: [\[http://www.pcbs.org\]](http://www.pcbs.org)

2. הלשכה הפלסטינית המרכזית לסטטיסטיקה (PCBS): סקר על תפיסותיהם של בעלים/מנהלים של מפעלים תעשייתיים

נראה כי בעלים ומנהלים ברצועת עזה אופטימיים יותר מאשר אלה שבגדה המערבית. על פי סקר הלשכה הפלסטינית המרכזית לסטטיסטיקה, 62.8% מבין הבעלים/מנהלים ברצועת עזה צופים כי יהיה שיפור במצבם, זאת בהשוואה ל-59.8% בגדה המערבית.

למידע נוסף, אנא פנו לאתר האינטרנט בכתובת: [\[http://www.pcbs.org\]](http://www.pcbs.org)

3. ארגון העבודה העולמי (ILO): מצב העובדים בשטח הפלסטיני הכבוש

דוח ILO - ארגון העבודה העולמי - הדגיש את השיעור הגדל של אוכלוסיית הנוער בגילאי 14 ומטה, המהווים כעת למעלה מ-46% מתוך כלל האוכלוסייה. קרוב לשליש מהצעירים בגילאי 15 עד 24 ולמעלה ממחצית מהצעירים בגילאי 25 עד 29 אינם מועסקים ואינם לומדים. ארגון העבודה העולמי חזר והדגיש את עמדתו, על פיה - "הסרת ההגבלות היא תנאי חיוני ליישום עקרונות זכויות העבודה הבסיסיות כמו גם לשחרור הפוטנציאל היצרני בשטחים הכבושים". למידע נוסף, אנא פנו לאתר האינטרנט בכתובת: [\[http://www.ilo.org\]](http://www.ilo.org)

אמנסטי אינטרנשיונל: דוח שנתי

הדוח השנתי של ארגון אמנסטי אינטרנשיונל לשנת 2004 מצוין כי כוחות ישראליים הרגו כ-700 פלסטינים - ובכלל זה 150 ילדים - מרביתם בניסבות בלתי חוקיות. הדוח מגנה את ההרג של 109 ישראלים - 67 מתוכם אזרחים, כולל שמונה ילדים - על ידי קבוצות של חמושים פלסטיניים, באירועי ירי, פיגועי התאבדות, וירי קטיושות. הארגון גינה את השימוש של צה"ל בהריגה בלתי חוקית, ("חיסולים") עינויים, הריסת רכוש, הפרעה לסיוע רפואי ואת השימוש בפלסטינים כבמגן אנושי ("נוהל שכן") במהלך פעולות צבאיות וזאת למרות צו מניעה שהוציא בית המשפט העליון של ישראל שאסר על נוהג זה.

למידע נוסף, אנא פנו לאתר האינטרנט בכתובת: [\[http://www.amnesty.org\]](http://www.amnesty.org)

III. סיוע הומניטרי לשטחים הכבושים:

1. ארה"ב מודיעה על תרומה בסך 20 מיליון דולר בהמשך לבקשה לסיוע חירום של אונר"א

ב-19 במאי, ציינה סוכנות הסעד והתעסוקה של האו"ם - אונר"א - שלב חדש ביחסיה עם ארה"ב בפגישה בת יומיים עם התורמים העיקריים ועם הרשויות המארחות בירדן. בפגישה, הכריז נציג ארה"ב על תרומה בסך 20 מיליון דולר בהמשך לבקשת אונר"א לסיוע חירום עבור הגדה המערבית ורצועת עזה, סיוע המיועד לתמוך בתוכניות מזון.

אונר"א הגישה את הבקשה לסיוע חירום בסך 185.8 מיליון דולר בחודש דצמבר 2004. זוהי בקשת סיוע החירום השמינית מאז החל הסכסוך בספטמבר 2000. המימון עבור בקשת הסיוע לשנת 2005 עומד כעת על 80 מיליון דולר ארה"ב. התחייבות אחרונה זו לסיוע מעלה את תרומתה הכוללת של ארה"ב לבקשות סיוע החירום של אונר"א לסכום של 172.3 מיליון דולר מאז חודש ספטמבר 2000. ארה"ב, התורמת הגדולה ביותר לאונר"א, תרמה בנוסף לכך 88.8 מיליון דולר לפעילויותיה הרגילות של אונר"א במהלך שנת 2005.

למידע נוסף, אנא פנו לאתר האינטרנט בכתובת: [\[http://www.unrwa.org\]](http://www.unrwa.org)

2. USAID מוסיפה עוד 7 מיליון דולר לתוכנית החינוך שלה בשטחים הכבושים

ב-16 במאי, תרמה ארה"ב 7 מיליון דולר לצורך הרחבת התוכניות הממומנות על ידה להשכלה גבוהה והדרכה בגדה המערבית וברצועת עזה. תוכניות החינוך הן חלק מתוך יוזמת "האפקט המהיר", עם מימון בשווי 41 מיליון דולר, אותה יזמה הסוכנות האמריקאית לפיתוח בינלאומי - USAID - בתיאום עם משרד החינוך וההשכלה הגבוהה הפלסטיני. למידע נוסף, אנא פנו לאתר האינטרנט בכתובת: [\[http://www.usaid.gov\]](http://www.usaid.gov)

3. משאבים נוספים מארה"ב עבור פרויקט מיקרו-פיננסי

ב-18 במאי, הזרימה ממשלת ארה"ב 4.95 מיליון דולר נוספים לתוכנית חירום המיועדת לסייע לכ-20,000 נשים פלסטיניות המועסקות במסגרת מיזם של מיקרו-יזמות. התוכנית מיועדת לסייע לנשים פלסטיניות שאינן יכולות להשיג הלוואה בנקאית לפתח מקורות הכנסה.

הפרויקט המיקרו-פיננסי מיושם על ידי איגוד פלסטין לאשראי ופיתוח - FATEN - ארגון עצמאי פלסטיני ללא מטרת רווח, בתיאום עם פדרציית Save the Children (להציל את הילדים). הכספים החדשים יגדילו את יכולת מתן הלוואות החודשית של FATEN ב-43% (מסכום של 560,000 דולר עד כמעט 800,000 דולר). בהתחלה, יעניק הפרויקט הלוואות ל-500 נשים יזמיות, ובהמשך ניתן יהיה להרחיב את מתן הלוואות ל-9,500 נשים נוספות. למידע נוסף, אנא פנו לאתר האינטרנט בכתובת: [\[http://www.usaid.gov\]](http://www.usaid.gov)

4. הנציבות האירופאית מספקת 28.3 מיליון יורו כסיוע הומניטרי לפלסטינים מקבוצות חלשות

ב-10 במאי, הקצתה הנציבות האירופאית 28.3 מיליון יורו כסיוע הומניטרי למיליון פלסטינים בשטחים הכבושים ובלבנון. חבילת הסיוע כוללת מזון, מים ומתקני סניטציה, קליניקות ניידות, סיוע חירום פסיכו-סוציאלי, יצירת מקומות תעסוקה ותמיכה בהקמת עסקים קטנים.

IV. ההגנה על אזרחים – עדכון חודשי⁶

מספר	סמן
115	סך הנפגעים⁷ מקרי מוות
14	פלסטינים
0	ישראלים
	פגיעות גוף
81	פלסטינים
17	ישראלים
3	אזרחים זרים
	אירועים בהם מעורבים אמבולנסים וצוותים רפואיים
2	מניעת מעבר
5	עיכובים
	הריסת מבנים
25	הריסה עד היסוד
3	הריסה חלקית
	דיווחים בנוגע לקרקעות
	שטח אדמה שהופקע
786 דונם	שטח הקרקע
82 דונם	החקלאית
366 עצים	שנהרסה ⁸
	נכסים חקלאיים
	שנהרסו

לואיס מישל, הנציב לענייני פיתוח וסיוע הומניטרי, אמר: "למרות השיפור באקלים הפוליטי, נותרו בעינן מרבית הגבלות התנועה על אנשים וסחורה. ואם כי חיוני לשמור על כך שהסיוע ההומניטרי לא יהפוך להיות גורם מבני בכלכלה הפלסטינית, הרי שהתורמות הבינלאומיות חייבות להמשיך ולענות על הצרכים הדחופים של האוכלוסייה". למידע נוסף, אנא פנו לאתר האינטרנט בכתובת: [\[http://www.delwbg.eu.int\]](http://www.delwbg.eu.int)

5. יפן מתחייבת לממן את הנסיגה מרצועת עזה בסכום של 100 מיליון דולר

יפן התחייבה ב-16 לחודש מאי לתרום 100 מיליון דולר לתמיכה בפלסטינים אחרי נסיגת ישראל מרצועת עזה. ההתחייבות באה במהלך ביקורו הראשון, מאז עלייתו לשלטון בעקבות מותו של יאסר עראפת, של הנשיא הפלסטיני, מחמוד עבאס באסיה.

6. USAID משיקה את יוזמת "הכיסים הירוקים" ("Pocket Park")

ב-9 במאי, הכריז ארגון USAID על הקצאה של 2 מיליון דולר (מתוך 41 מיליון הדולר שתוקצבו) לבנייתם של 16 פרקים קטנים – מעין "כיסים ירוקים" בערים המיושבות בצפיפות של הגדה המערבית ורצועת עזה. למידע נוסף, אנא פנו לאתר האינטרנט בכתובת: [\[http://www.usaid.gov\]](http://www.usaid.gov)

¹ הסקר נערך בחודשים אוקטובר/נובמבר 2004 בהשתתפות משקי בית המקבלים סיוע מטעם תוכנית המזון העולמית (WFP); סקר נוסף מתוכנן להיערך במהלך השנה הקרובה.
² נתוני WFP מראים כי 20% מהעניים הכרוניים בשטחי הרשות הפלסטינית הסתמכו על עבודה כמקור ההכנסה העיקרי בהשוואה ל-70% מהעניים החדשים.
³ על פי הגדרת הבנק העולמי, "עוני מזון" פירושו הוצאה של פחות מ-128 ש"ח לנפש מדי חודש על מזון. סכום זה מסתכם בפחות מדולר אחד ליום לנפש.
⁴ בזמן עריכת הסקר, למעלה משני שלישים מהעניים החדשים שרואיינו נבחרו באחרונה כזכאים לקבלת סיוע אך טרם קיבלו אותו. פירושו של דבר שסביר להניח שהסתמכותם על אשראי הייתה גבוהה יותר.
⁵ שיעור ההסתמכות על אשראי ברכישת מזון גבוהה יותר בגדה המערבית, שם 83% מהעניים הכרוניים ו-90% מהעניים החדשים מסתמכים על אשראי לצורך קניית מזון. 58% מהעניים החדשים בגדה המערבית ו-45% מהעניים הכרוניים בגדה המערבית, מסתמכים על אשראי לצורך קניית מזון מחצית מהזמן או יותר.
⁶ למידע מפורט יותר, ניתן לפנות למדור Humanitarian Briefing Notes באתר OCHA בכתובת <http://www.ochaopt.org>
⁷ לתקופה שבין 31-4 במאי 2005
⁸ סוג ההרס: על ידי בולדוזרים או בשריפה